

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Arūnas Kulikauskas: „Išėjau, kad sugrižčiau“

2012-12-21

ŽURNALAS: FOTOGRAFIJA

TEMA: Fotografija

AUTORIUS: Arūnas Kulikauskas

DATA: 2012-08

Arūnas Kulikauskas: „Išėjau, kad sugrižčiau“

Arūnas Kulikauskas

Apie viską

Kai grįžau iš JAV, manęs vis klausinėja: „Na, kaip čia jautiesi?“. Galiu pasakyti tiek – visos priežastys, dėl kurių išvažiavau, vis dar likę. Nei viena nedingo. Manęs tai jau nebegąsdina, bet liūdesį tebekelia. Neviltį pakeitė gaudulys. Nors dabar, skirtingai nei anksčiau, išvykti lengva, bet nuo savęs nepabėgsi – permainas reikia įgyvendinti čia. Ne, ne taip. *Galima* įgyvendinti čia.

Platonas „Politikoje“ bodėjosi kvailai valdoma valstybe ir kūrė tokį valstybės modelį, kur valdžia priklausytų protingiesiems. Prabėgo šimtmečiai, tūkstantmečiai, o *protingos* valstybės vis dar nesama. Mes visas kitas valstybes turime išmesti iš galvos. Ir žiūrėti savaip, dirbti ir taip atrasti bendraminčių, kurie padės drauge įgyvendinti idėjas. Jei darai, bendraminčių visada atsiranda.

Kokia valdžia bebūtų, ji niekada nebus tavo draugas. Jei esi menininkas – valdžia yra tavo priešas. Nenoriu, kad nuskambėtų pretenzingai, bet jeigu esi tikras kūrėjas, laisva asmenybė (tai labai reliatyvi sąvoka), tuomet su jokia valdžia nesusibičiuliausi. Todėl tas, kuris kuria, kuris saugo, turi būti piktesnis nei tie, kurie jį puola.

Tie, kurie matė paskutinius mano darbus, žino, jog juose užfiksuota mano kasdienybė. Neišlaužta iš piršto kasdienybė. Viskas, ką fotografuoju, yra tai, kuo gyvenu, su kuo susiduriu. Tai nei menas, nei pretenzija, tiesiog žiūrėjimas žmogui, situacijai į akis. Kai kuriuos tai trikdo, fotografuojami jie suglumsta. O viskas juk priklauso nuo mūsų požiūrio – į save, į kitus. Kad ir mėnulis: įsimylėjėliai į jį žiūri vienaip, vagis žiūri kitaip. Bet pats mėnulis kaip kabo, taip kabo. Taip pat ir su fotografija.

Apie kūrybą

Štai mano fotoaparatas (*parodo*). Programą man kūrė programuotojas. Jis manęs paklausė: „Ko tu nori?“. Ir aš jam atsakiau: „Oro“. „Kokio dar oro?“ Ir mes stumdėm, stumdėm, kol iš kokio penkto karto jam pavyko padaryti taip, jog fotografuojant *gautųsi* oras.

Kuo paprastesnis fotoaparatas, tuo laisviau jautiesi kurdamas. Nors pačiai kūrybai būtinas susitelkimas. Dar besimokydamas meno mokykloje galvojau – kodėl visos merginos, kurios „mokosi meno“, vyriškesnės nei kitos? Vėliau priėjau išvadą, jog jos turi suvaldyti „medžiagą“. Jos jausmingos, bet toji „medžiaga“ verčia jas būti konkretesnes, tvirtesnes. O vaikinams – atvirkščiai. Tai ne kritika, ir tikrai neturi nieko bendra su stereotipiniais lyčių bruožais. Tiesiog neatsiejama meninės kūrybos dalis. Kad ir ką kurtum – ar poeziją, ar fotografiją, turi pajėgti suvaldyti „medžiagą“.

Apie technikas

Pinhole yra stebuklingas aparatas. Fotografuojama ne akimirkomis, o laiko „gabalėliais“. *Pinhole* pats savaime, natūraliai fiksuoja laiką. Net ne laiką, o ilgesnius laiko tarpus, išstėtus momentus.

Aš pats dar visai neseniai pradėjau juo fotografuoti – G. Trimakas įkalbėjo. Tada kaip tik turėjau kūrybinę pertrauką ir ieškojau ko nors įdomaus. Atvažiavęs išūžė man galvą. Pats ir susikonstravau – sugalvojau, kaip Polaroidą sujungti su cigarų dėže. Per naktį pasigaminau ir ryte jau fotografavau. Jau po pirmo pusvalandžio buvau užhipnotizuotas.

Fotografuodamas *pinhole* supranti, jog vienas šviesos gabalėlis, fotonas „atsilupo“ nuo saulės, atskriejo kosmoso erdvėmis iki žemės, nefiltruotas įlindo pro skylutę į mano kamerą ir paliko pėdsaką. Tada pradedi jausti, kaip skrieji drauge su visa Visata, su tuo fotonu. Fotografuodamas būtent apie tai ir galvoju.

Šiuo metu turiu pagaminti 100 *pinhole* parduotuvei „Impossible“ Niujorke. Kiekvieną jį reikia testuoti. Taigi fotografuoju save įvairiuose apšvietimuose. Ir rezultatas visada netikėtas, nes niekad iš anksto nežinai, kas išeis.

Apie žmones

Lietuvoje žmonių tarpusavio santykiuose vis dar tvyro sąstingis. Svetur žmonės šiltesni. Štai kad ir Meksikoje, mano mėgstamiausioje šalyje, net ir skurdžiai gyvenantys žmonės nuolat šypsosi. Taip, ten didmiesčiuose piniginę reikia laikyti arčiau savęs, bet išvažiavus už miesto atsiveria visai kitas gyvenimas.

Kur tik mano nebūta, bet labiausiai norisi sugrįžti į Altajų. Mano žmona Oksana yra kilusi iš šio krašto. Kuomet kilo karo grėsmė tarp Rusijos ir Kinijos, Oksanos mama su trimis mažamečiais vaikais išvyko atgal į Lietuvą – grįžo į Tytuvėnus. Altajuje lankiausi keletą kartų, ten žmonės labai malonūs, tad dar ne kartą mielai nuvažiuočiau.

Malonių žmonių yra visur. Kad ir tokia situacija Niujorke. Lietuviai draugai pasakojo – stovi jie gatvėje su žemėlapiu, o pro šalį eina vyras, kalbantis telefonu. Jis paprašo savo pašnekovo palaukti ir teiraujasi lietuvių, ar jiems nereikia pagalbos. Tada paaikškina, kaip nueiti iki jų ieškomos vietos ir atsisveikina. Lietuviai taip ir liko

nesupratę, iš kur toks paslaugumas. O juk tereikia būti draugiškam, visų pirma, su savimi, o tada ir su aplinkiniais, ir gyvenimas akimoju tampa gražesnis.

Lietuvoje kiek kitaip. Eini gatve, žiūri: veidai, veidai, veidai, o! va, ir Žmogus.

Apie gyvenimą

Mano gyvenime buvo kelios kritinės situacijos, kuomet jaučiausi pribaigtas. Dar sovietmečiu, apie 1980-uosius, atėjo jogos ir meditacijos mada. Beklydinėdamas iš smalsumo ir pats išitraukiau. Jogos meditacijos tikrai praveria akis, padeda aiškiau pamatyti supančią aplinką, perprasti žmones.

Tuo metu man, 23-ejų metų vaikinui, viskas atrodė bjauru. Koks dar menas, kokia kūryba, kai aplink tiek melo ir veidmainystės... Gilus sovietmetis, niekur neišvažiuosi, niekur nenupulsi. Taigi pasiėmiau virvę, nuėjau į mišką, užsirišau mazgą ir jau buvau bečiuožias šaka žemyn, kai... Nežinau, kas įvyko, bet nusiėmiau virvę, nulipau žemyn ir apsikabinau medį. Dangus buvo mėlynas mėlynas. Žolė ypatingai žalia. Ir tą momentą supratau, kad negaliu mirti, kad turiu gyventi, eiti savo keliu, ir viskas išsispręs savaime. Gyvenimo negali nei suplanuoti, nei nulemti. Šios nuostatos aš laikausi iki šiol. Ir nebekyla noras eiti prie to medžio su virve rankoje, pakanka prisiminti, kad viską, ko mums reikia, mes jau turime.

Vis dėlto gyvenime dar teko grįžti prie tos kritinės ribos. Bet tada Niujorkas man padovanojo draugą - Bo Haengą, režisūrą baigusį Kęstutį Marčiulyną. Lietuvoje karts nuo karto sutikdavau jį prie „Laumės“ Laisvės alėjoje, bet nebuvome gerai pažįstami. Praėjus 15 metų susitikome Niujorke. K. Marčiulynas jau buvo Zen budizmo vienuolis Pietų Korėjoje. (Niujorke visa galybė sektų, sunku supaisyti, kas tikra ir kas - ne.) Kęstutis tada nusivežė mane į jų krypties Zen centrą. Zen budizmas nėra religija, jis neturi konkretaus apibrėžto dievo, remiamasi ne Budos mokymais (sutromis), o savo paties patirtimi ir praktika, kuri veda link savivokos, realybės perpratimo - tik tai, ką tuo momentu atlieki, yra realu. Visa kita yra mūsų galvų *išmislas*. Esame paikai įsikibę į daiktus, žmones, nuomones ir galvojame, kad be jų pražūtume.

Lietuvius riboja išankstinės nuostatos. Derėtų liautis mene ieškoti lietuviškumo, o *kitokią* kūrybą laikyti beverte. Pernelyg lokaliai reaguojama tiek į lietuvių, tiek į užsienio fotografų darbus. Pavyzdžiui, ką gali pasakyti lietuvis apie bangladešiečio fotoparodą? Ar gali rasti raktą į ją? Nelabai. Menotyrininkai galėtų padėti suprasti, „už rankos pavedžioti“, galbūt praplėstų bendrą kontekstą, deja, meno kritika Lietuvoje itin silpna. Taip apsistatome nesuvokimo sienomis, o nuo to nukenčia ne tik žiūrovai, bet ir patys kūrėjai.

P. S. Kūryba (plačiąja prasme) neužsiimu. Kai lioviausiu užsiiminėti kūryba, man pradėjo šypsotis sėkmė (*juokiasi*).

